Eduskunta
tyv@eduskunta.fi

Asia: OAJ:n lausunto työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kuulemiseen hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 39/2017 vp

OAJ kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja lausua annetusta hallituksen esityksestä laiksi ammatillisesta koulutuksesta. Lakiesitystä on valmisteltu hyvässä yhteistyössä ministeriön ja eri sidosryhmien yhteistyönä. Näkemyksiämme on valmistelun eri vaiheissa kuultu ja otettu huomioon.

Hallituksen esitys sisältää selkeän viestin koulutuksen järjestäjille siitä, että opettajan ja opinto-ohjaajan tehtäviin kuuluu opiskelijan henkilökohtaisen osaamisenkehittämis-suunnitelman laatimiseen osallistuminen ja palautteen antaminen opiskelijalle opintojen aikana. Opettaja on koulutuksen järjestäjän edustajana arvioimassa ja päättämässä työelämän edustajan kanssa opiskelijan osaamisesta pääsääntöisesti työelämässä käytännön työtehtävissä näytetystä osaamisesta. Kannatamme näitä esityksen linjauksia ja pidämme niitä myös välttämättöminä.

Muutosesityksiä ja täydennystarpeita, joita vielä haluamme tuoda esille, liittyen tasa-arvokysymyksiin ja ammatillisen koulutuksen työelämäyhteistyöhön ovat seuraavat:

- Reformin avulla pyritään lisäämään työelämän osallistumista ammatillisen koulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen. Työelämätoimikunnat ovat jatkossa tärkeä toimija tässä yhteistyössä. Niille on säädöksissä taattava riittävät toimintaedellytykset sekä -valtuudet. Työelämätoimikuntien yhteistyön tavoitteita koulutuksen järjestäjien kanssa tulee säädöksissä tarkentaa sekä Työelämä-toimikunnille on säädettävä toimivat keinot puuttua nopeasti, jos näytöissä tai niiden järjestelyissä on merkittäviä puutteita.

- Rahoituksen suuri ennakoimattomuus ja vaihtelu vaarantavat ammatillisten opiskelijoiden tasa-arvoisen kohtelun alueellisesti sekä suhteessa lukio-opiskelijoihin. Rahoituksen vakautta tulee parantaa siirtämällä suoritusrahoituksesta 10 prosenttiyksikköä perusrahoitukseen. Esitämme perusrahoituksen osuudeksi 60, suoriterahoituksen osuudeksi 25 ja vaikuttavuusrahoitukseen osuudeksi 15 prosenttia.

OAJ:n esittää, että eduskunta ottaisi laista päättäessään seuraavan kannan:

Lausuma 1:
- Ammatillisen reformin hyvien tavoitteiden toteutumista uhkaa leikkausten jälkeinen heikko rahoitustaso, minkä vuoksi eduskunta edellyttää, että hallitus kertaalleen arvioi rahoituksen riittävyyden vuoden 2017 elokuun budjettiriihessä.

Lausuma 2:
- Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö kokoaa ja antaa eduskunnalle säännöllisesti seurantatietoa reformin toteutumisesta ja siihen liittyvän rahoitusjärjestelmän toimivuudesta. Samoin on seurattava jatkuvasti ja säännöllisesti reformin toimivuutta siten, että mahdolliset epäkohdat korjataan ja niihin reagoidaan nopeasti.

Perusteluja esityksiimme

Kannatamme hallituksen esityksessä sitä, että koulutuksen järjestäjällä tulee nykytilaa vastaavasti olla koulutuksen järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä opettajia ja muuta henkilöstöä. Kuten lain perusteluissakin todetaan, on koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden kannalta oleellista, että koulutuksen järjestäjällä on riittävä määrä kelpoisuusvaatimukset täyttäviä opettajia sekä muuta henkilöstöä. Koska määrää ei ole säädetty, on opettajia jouduttu vähentämään ja lähiopetusta leikkaamaan. Riittämätön opetuksen ja opettajien määrä vaarantaa ammatillisen opetuksen laadun ja opiskelijoiden tasa-arvoisen kohtelun.

Henkilökohtaistaminen ja opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämis-suunnitelma (HOS) ovat yksi tärkeimmistä asioista reformissa. On tärkeää, että niistä säädetään täsmällisesti lain ja asetuksen tasolla. Hallituksen esityksen mukaan HOS:n laadintaan ja päivittämiseen osallistuu koulutuksen järjestäjän nimeämä opettaja, opinto-ohjaaja tai tarvittaessa muu koulutuksen järjestäjän edustaja. Perusteluista ei käy ilmi, milloin olisi kyseessä sellainen tilanne, että opettajan tai opinto-ohjaajan sijaan olisi tarve määrätä joku muu koulutuksen järjestäjän edustaja. Tämä on kirjattava täsmällisemmin ja esityksemme mukaisesti siten, että toimijoina on aina opettaja tai opinto-ohjaaja. Ammatillisen opiskelijoiden tulee olla tässä asiassa tasavertaisessa asemassa suhteessa lukio-opiskelijoihin.

Rahoituksen vakautta ja ennakoitavuutta vahvistaa se, että perusrahoituksen osuutta lisätään. Esityksen mukainen rahoitusmalli on erittäin monimutkainen ja vaatii toiminnan uudelleen organisointia. Leikkausten vaikutukset näkyvät pitkään ja ne ovat tuoneet mittavia ongelmia toiminnan järjestämiseen. Tämä kehitys on pysäytettävä ja reformin toimeenpano varmistettava vakauttamalla rahoitus ja turvattava laadukkaan toiminnan edellytykset.

Työelämätoimikuntien mahdollisuus osallistua koulutuksen järjestäjien laatutyöhön sekä mahdollisuus vaikuttaa koulutuksen järjestämisessä mahdollisesti ilmeneviin laatuongelmiin on varmistettava.

OAJ:n esittämät pykälämuutokset liitteenä.

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja

Lauri Kurvonen
erityisasiantuntija

LIITE

OAJ:n muutosesitykset lainsäädäntöön sivistysvaliokunnan kuulemiseen hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi HE 39/2017 vp

Henkilökohtaistaminen, lähiopetus ja riittävä ohjaus
Poistetaan lakiluonnoksen 45 §:n 1 momentista mahdollisuus määrätä kuka vain koulutuksen järjestäjän edustajaksi.

Koulutuksen järjestäjä laatii ja päivittää henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa. Suunnitelman laadintaan ja päivittämiseen osallistuu koulutuksen järjestäjän nimeämä opettaja tai opinto-ohjaaja ~~tai tarvittaessa muu koulutuksen järjestäjän edustaja.~~

Lisätään lakiluonnoksen 45 §:n uusi momentit opiskelijan oikeudesta lähiopetukseen ja uusi momentti menettelystä edellytettäessä itsenäistä opiskelua.

Jos opiskelijan osaamisen hankkiminen järjestetään työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä oppisopimukseen tai koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena, henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan merkitään opiskelijan vastuullinen työpaikkaohjaaja ja koulutuksen järjestäjän nimeämä opettaja.

Suunnitelmassa on määriteltävä tarvittava opettajan antama opetus, opinto-ohjaus, muu ohjaus ja tuki eri opiskeluympäristöissä siten, että on selvillä, kuinka monta tuntia opetusta yhtä opintopistettä tai tutkinnon osaa kohden opiskelija tarvitsee. Jos opiskelijan tutkintokoulutus järjestetään työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä, henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan merkitään opiskelijan vastuullinen työpaikkaohjaaja ja koulutuksen järjestäjän nimeämä vastuullinen opettaja.

Opiskelijan edellytykset itsenäiseen opiskeluun on arvioitava yhdessä opiskelijan kanssa ennen kuin hänelle voidaan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan kirjata itsenäistä opiskelua. Ennen itsenäisen opiskelun aloittamista on selvitettävä opiskelijan oma näkemys siitä, saavuttaako hän asetetut tavoitteet itsenäisesti opiskellen.

Täydennetään lakiluonnoksen 44 §:n 1 momenttiin opiskelijan oikeus vastuuopettajaan seuraavasti:
Koulutuksen järjestäjän on nimettävä jokaiselle opiskelijalle kuhunkin tutkinnon osaan vastuuopettaja. Koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, johon kirjataan yksilölliset osaamisen tunnistamista,

tunnustamista, hankkimista ja osoittamista sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot siten kuin jäljempänä 46—49 §:ssä ja 67 §:n 2 momentissa säädetään.

Työpaikalla tapahtuva oppiminen (oppisopimus- ja koulutussopimusasiat)
Täsmennetään 71 §:n 2 momenttia seuraavasti, jotta se vastaa lain perusteluita:
Koulutussopimus on määräaikainen sopimus, joka sovitaan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti tutkinnon osittain muun kuin 8 §:ssä tarkoitetun koulutuksen osalta. Sopimus voidaan sopia myös tutkinnon osaa pienemmistä kokonaisuuksista tai useammasta tutkinnon osasta. Koulutussopimukseen tulee liittää opiskelijan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma siltä osin, kuin se koskee koulutussopimukseen perustuvaa koulutusta. Henkilökohtaisesta osaamisen kehittämissuunnitelmasta tulee ilmetä ne käytännön työtehtävät, joita tekemällä opiskelija voi saavuttaa tavoitteeksi asetetun osaamisen. Koulutussopimus ja sen päivittäminen tulee antaa tiedoksi opiskelijalle.

Lisätään uusi momentti 71 § loppuun (*Koulutussopimukseen perustuva koulutus), jotka on sisällytettävä valtioneuvoston asetukseen*

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin koulutussopimuksessa sovittavista asioista.
Koulutuksen järjestäjän on koulutussopimuksessa sovittava kirjallisesti koulutussopimustyöpaikan edustajan kanssa vähintään koulutussopimuksen aloitus- ja päättymispäivä, mikä on opettajan ja opinto-ohjaajan tehtävät ja kuinka paljon he työpaikalla käyvät ja ohjaavat opiskelijaa, kuinka usein ja säännöllisesti koulutussopimustyöpaikan tarjoajan on raportoitava koulutuksen järjestäjälle opiskelijalle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta, miten koulutussopimustyöpaikan tarjoajan on seurattava opiskelijan osaamisen kehittymistä, mihin toimenpiteisiin ja missä ajassa koulutussopimustyöpaikan tarjoajan on ryhdyttävä, jos opiskelijan osaamisen kehittymissuunnitelman mukaista osaamista ei pystytä saavuttamaan sekä miten koulutussopimuksen päättämisestä sovitaan.

Rahoitus

Muutetaan 32 a §:ää *Rahoitusosuudet kasvattamalla perusrahoituksen osuutta*

Perusrahoituksen osuus on ~~50~~ 60 prosenttia, suoritusrahoituksen osuus ~~35~~ 25 prosenttia ja vaikuttavuusrahoituksen osuus 15 prosenttia siitä euromäärästä, joka saadaan, kun ammatillisen koulutuksen määrärahasta vähennetään 32 h §:ssä tarkoitettu strategiarahoituksen euromäärä.

Täydennetään 32 g § *Vaikuttavuusrahoitus lisäämällä perusteisiin opettajien osaamisen kehittäminen*

Vaikuttavuusrahoitus määräytyy seuraavilla perusteilla:
1) tutkinnon tai tutkinnon osia suorittaneiden työllistyminen ja jatko-opintoihin siirtyminen;
2) opiskelijapalaute; ja
3) työelämäpalaute; ja
4) opettajien osaamisen kehittäminen

Työelämätoimikunnat

Työelämätoimikunnan tehtäviin 120 § tulisi lisätä seuraavat kohdat:

Opetushallitus päättää työelämätoimikuntien tutkintokohtaisesta työnjaosta. Tutkintokohtaisessa työnjaossa on ammatillisissa tutkinnoissa osoitettavan ammattitaidon ja osaamisen lisäksi otettava huomioon yksittäisten tutkintojen määrä ja laaja-alaisuus sekä tutkintoa järjestävien koulutuksen järjestäjien ja tutkintoa suorittavien määrä.

Työelämätoimikuntien tehtävänä on:

1) osallistua näyttöjen toteutuksen ja osaamisen arvioinnin laadun varmistamiseen ja toimittaa tiedot havaitsemistaan puutteista opetus- ja kulttuuriministeriölle sekä pyynnöstä antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle lausuntoja koulutuksen järjestäjäkohtaisesti tutkinnoittain eriytyvistä osaamisen arvioinnin toteuttamissuunnitelmista;
2) osallistua ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen sekä ammatillisten tutkintojen ja niiden perusteiden kehittämiseen yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen kanssa; ja
3) käsitellä 55 §:ssä tarkoitetut tutkintokoulutuksen opiskelijan osaamisen arviointia koskevat oikaisupyynnöt.
Opetushallitus määrää päättämiensä työelämätoimikuntien tehtäviksi 2 momentissa tarkoitettujen tehtävien lisäksi tai tutkintokohtaisesta työnjaosta poiketen:

1) vastata kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annetun lain 15 §:ssä tarkoitetun kokeen järjestämisestä ja valvonnasta sekä mainitun lain 5 §:n 3 momentissa tarkoitetun todistuksen antamisesta;
2) käsitellä tämän lain 55 §:ssä tarkoitetut tutkintokoulutuksen opiskelijan osaamisen arviointia ja näytön järjestelyitä koskevat oikaisupyynnöt, kun ne koskevat 13 §:n 2 momentissa tarkoitettuja yhteisiä tutkinnon osia tai niiden osa-alueita. Näytönarvioija voi tarpeen vaatiessa pyytää työelämätoimikunnalta arviota, onko näytön toteutus tai sen järjestelyt tarkoituksen mukaisia; ja
3) käsitellä tämän lain 55 §:ssä tarkoitetut tutkintokoulutuksen opiskelijan osaamisen arviointia koskevat oikaisupyynnöt, kun ne koskevat sellaisia tutkinnon osia, jotka voivat tutkinnon perusteiden mukaisesti kuulua useaan eri tutkintoon ja opiskelija suorittaa vain tutkinnon osan tai osia.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin työelämätoimikuntien tehtävistä.

4) Jos näytöissä ilmenee systemaattisia ja merkittäviä virheitä tai puutteita, voi työelämätoimikunta pysäyttää koulutuksen järjestäjän näyttötoiminnan määräajaksi. Tästä toimenpiteestä tulee työelämätoimikunnan välittömästi toimittaa tieto opetus- ja kulttuuriministeriöön, joka päättää tarvittavista jatkotoimenpiteistä.

5) Työelämätoimikunnat tekevät yhteistyötä koulutuksen järjestäjien kanssa ja tuottavat koulutuksen järjestäjien laatutyöhön tarvittavaa tietoa.

Työpaikalla järjestettävä koulutus

Jotta työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa saavutetaan sille asetetut tavoitteet, tulee 51 §:n ensimmäinen virke muuttaa muotoon.
”Opiskelijan tulee saada palautetta osaamisensa kehittymisestä tutkinnon suorittamisen tai koulutuksen aikana.”

Oppisopimuksen ja koulutussopimuksen tekemisen edellytyksiin 72 § täydennetään neljännellä kohdalla

Oppisopimuskoulutuksen järjestämistä koskevan sopimuksen ja koulutussopimuksen tekeminen edellyttää, että koulutustyöpaikalla on käytettävissä tutkinnon perusteiden mukaisen koulutuksen tai henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman ja näyttöjen järjestämisen kannalta:
1) riittävästi tuotanto- ja palvelutoimintaa;
2) tarpeelliset työvälineet;
3) ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevä henkilöstö.

Koulutustyöpaikalta nimetään opiskelijalle ammattitaidoltaan, koulutukseltaan tai työkokemukseltaan pätevä vastuullinen työpaikkaohjaaja. Oppisopimuskoulutusta saavan

yrittäjän työpaikkaohjaaja voi olla myös toiselta työpaikalta tai muutoin tehtävään soveltuva henkilö.
4) Edellytykset tarjota ohjausta ja palautetta niin, että asetetut oppimistavoitteet voidaan saavuttaa.

Koulutuksen arviointi ja laadunhallinta

Esityksen pääkohdat arvioinnin ja laadunhallinnan kannalta ovat kunnossa. Lisätään 126 §:ään koulutuksenjärjestäjään kohdistuva laatuvaatimus sekä viittaus 120 §:ään, jonka velvoittaa koulutuksen järjestäjän laatutyössään yhteistyöhön työelämätoimikuntien kanssa.

126 §
Koulutuksen arviointi ja laadunhallinta
Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että tutkinnon tai sen osan suorittanut osaa, mitä tutkinnon perusteet ovat häneltä edellyttäneet. Koulutuksen järjestäjän tulee arvioida järjestämiään tutkintoja, koulutusta ja muuta toimintaa sekä niiden laatua ja vaikuttavuutta. Koulutuksen järjestäjä vastaa järjestämiensä tutkintojen, koulutuksen ja muun toiminnan laadusta ja laadunhallinnan jatkuvasta parantamisesta. Koulutuksen järjestäjän on myös säännöllisesti osallistuttava ulkopuoliseen toimintansa ja laadunhallintajärjestelmiensä arviointiin sekä julkistettava järjestämänsä arvioinnin keskeiset tulokset.
Koulutuksen järjestäjä tekee laatutyötä yhteistyössä työelämätoimikuntien kanssa kuten 120 § on määrätty.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä arvioinnista ja sen kehittämisestä.

Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta säädetään Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetussa laissa (1295/2013).